

**O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA DISPUT VA MUNOZARANING
MADANIY FARQLARI VA TA'SIRLARI**

Abdumalikova Diyora Rafiqjon qizi
Farg'ona davlat universiteti magistranti
+998940350801

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'zbek va ingliz tilida so'zlashuvchi madaniyatlarda munozara va bahs amaliyotlarini shakllantiruvchi madaniy farqlar va ta'sirlar o'rganiladi. Ushbu farqlarga sabab bo'luvchi tarixiy, ijtimoiy va lingvistik omillar ko'rib chiqilib, ular madaniyatlararo muloqot va ta'limga qanday ta'sir ko'rsatishi ochib beriladi.

Kalit so'zlar: Madaniy farqlar, munozara, bahs, o'zbek madaniyati, ingliz tilida so'zlashuvchi madaniyatlar, madaniyatlararo muloqot, lingvistik ta'sir.

Munozara va bahs insoniy muloqotning asosiy qismi bo'lib, fikrlarni ifodalash, mojarolarni hal qilish va tushunishni rivojlantirish uchun maydon yaratadi. Ammo ushbu amaliyotlarning madaniyatlarga qarab qanday namoyon bo'lishi sezilarli darajada farq qiladi. Ushbu maqolada o'zbek va ingliz tilida so'zlashuvchi madaniyatlar o'rtasidagi munozara va bahs farqlari o'rganilib, ushbu jarayonlarga ta'sir ko'rsatuvchi madaniy, lingvistik va ijtimoiy omillar yoritiladi.

Tadqiqot quyidagi sifat va qiyosiy metodlarni qo'llaydi:

Adabiyotlarni ko'rib chiqish: O'zbek va ingliz madaniyatlarida kommunikatsiya amaliyotlari bo'yicha mavjud tadqiqotlarni tahlil qilish.

Vaziyatlar tahlili: Ikkala madaniyatdagi yozib olingan bahslar va munozaralarni o'rganish.

Intervyular: Madaniyatlararo farqlar bo'yicha ikki tilda so'zlashuvchi shaxslar bilan suhbatlar o'tkazish.

Matnli tahlil: Har bir tilning munozaralarida ishlatilgan lingvistik elementlarni ko'rib chiqish.

O'zbek va Ingliz tilidagi bahs va munozaralarning madaniy farqlari va ta'siri

Bahs va munozaralarning madaniy asosi

- O'zbek madaniyati:

- Markaziy Osiyo va Islomiy an'analarga asoslangan holda, o'zbek madaniyatida bahs va munozaralar odatda hurmat, hamjihatlik va ijtimoiy totuvlikni birinchi o'ringa qo'yadi.

- Keksalarga va mavqe egalariga ustuvorlik beriladi, yoshlar esa ehtirom ko'rsatishi kutiladi.

- Bevosita qarama-qarshilikdan ko'ra, bilvosita yoki yumshoq ifodalar yordamida fikr bildirish afzal ko'riladi.

- Ingliz madaniyati:

- G'arbcha individuallik va demokratik qadriyatlarga asoslangan holda, ingliz tilida bahs va munozaralar shaxsiy fikr ifodasi, mantiq va tanqidiy fikrlashga urg'u beradi.

- Fikrga qarshi chiqish, agar hurmat doirasida va dalillar bilan qo'llab-quvvatlangan, ijobiy deb qabul qilinadi.

- Jamoatchilik muhokamalari masalalarni hal qilish va haqiqatga erishish vositasi sifatida qaraladi.

Bahs va munozaralar shakllari

- O'zbek madaniyati:

- Bahslar ko'pincha norasmiy ravishda, oila yoki jamoa yig'ilishlari doirasida bo'lib o'tadi va jamoaviy manfaatlarni aks ettiradi.

- An'anaviy shakllar, masalan, munozara o'ziga xos so'z san'ati bilan boyitilgan va she'riyat va ritorikaga asoslangan.

- Munozaralar mazmuni va ohangini diniy va axloqiy omillar shakllantiradi.

- Ingliz madaniyati:

- Tashkil etilgan bahslar ta'lim, siyosiy va huquqiy doiralarda keng tarqalgan bo'lib, ular qat'iy qoidalarga asoslanadi.

- Jamoatchilik oldida chiqishlar, masalan, munozara klublari yoki televideniya dasturlaridagi munozaralar aniqlik, ishontirish va dalillarga asoslanishni ta'kidlaydi.

- Munozaralarda sekulyar yondashuv ustun bo'lib, axloqiy yoki diniy dalillarga kamroq tayaniladi.

Bahslar davomida til ishlatish

- O'zbek tili:

- Masalani bilvosita va go'zal ifoda etish uchun maqollar, metaforalar va hurmat so'zlariga urg'u beriladi.

- Muloyim uslubda va madaniy o'rnashgan iboralar yordamida qarama-qarshiliklar yumshatiladi.

- Jamiyat qadriyatlarini aks ettiruvchi hissiy dalillar ko'p hollarda katta ahamiyat kasb etadi.

- Ingliz tili:

- Oddiy va to'g'ridan-to'g'ri tildan foydalanish afzal ko'riladi, argumentlar odatda mantiqiy tuziladi va faktlar, misollar hamda statistikalar bilan mustahkamlanadi.

- Ishontirishni kuchaytirish uchun takrorlash va o'xshatish kabi ritorik uslublar keng qo'llaniladi.

- Opponentlarni zararsizlantirish yoki auditoriyani jalb qilish uchun hazil yoki nozik iboralar ishlatilishi mumkin.

Madaniy me'yorlarning ta'siri

- O‘zbek madaniyati:

- O‘zbekiston jamiyatining jamoaviy xarakteri munozaralarni raqobatbardosh emas, balki murosaga erishishga yo‘naltirilgan qiladi.

- Mehmondo‘stlik va mehmon yoki chet elliklar bilan muloqotda hurmat bilan munozaralar odatda kelishuv va kelishishga olib keladi.

- Ingliz madaniyati:

- Individuallik qadriyatlari kuchliroq bo‘lgani uchun bahslarning qizg‘in o‘tishi, dalil isbot etish qobiliyati kuchlilik belgisidek ko‘riladi.

- "G‘oyalar bozori" konsepsiyasi turli qarashlarni, hatto ular normalarga qarshi bo‘lsa ham, rag‘batlantiradi.

Zamonaviy ta’sirlar va globallashtirish

- O‘zbek jamiyati:

- Zamonaviy ta’lim va global ommaviy axborot vositalari G‘arb uslubidagi munozaralarni ilmiy va kasbiy muhitlarga olib kirdi.

- Yosh avlod an’anaviy qadriyatlarni zamonaviy munozara usullari bilan uyg‘unlashtirib bormoqda.

- Ingliz jamiyatlari:

- Ko‘p madaniy muhitlar munozaralarga turli uslublarni olib kirib, inklyuzivlik va global qarashlarni targ‘ib qilmoqda.

- Ijtimoiy tarmoqlar kabi raqamli platformalar odob-axloq va muloqot tartibini o‘zgartirib, tezkor va norasmiy bahs-munozaralarni kengaytirdi.

O‘zbek va ingliz madaniyatlari bahs va munozaralarga turlicha yondashadi, ammo har ikki tizim o‘ziga xos qadriyatlarni aks ettiradi. O‘zbek munozaralari hurmat va hamjihatlikni ta’kidlaydi, an’anaviy va axloqiy asoslar kuchliroq. Ingliz bahslari esa aniqlik, individuallik va fikrlar erkin almashinuvi bilan ajralib turadi. Ushbu farqlarni tushunish madaniyatlararo muloqotni osonlashtiradi va hurmatni oshiradi.

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, madaniy qadriyatlar munozara va bahs amaliyotlariga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Ingliz tilida so‘zlashuvchi madaniyatlarda individual yutuq va oshkoralikka e’tibor qaratilgan bo‘lib, bahs uslubi to‘g‘ridan-to‘g‘ri qarama-qarshilik va mantiqiy dalillarni qadrlaydi. O‘zbek madaniyati esa, jamoaviy qadriyatlarga asoslangan holda, qarama-qarshilikdan qochishga intilib, guruh uyg‘unligini saqlaydigan yechimlarni maqsad qiladi.

Bu farqlar madaniyatlararo muloqotga ta’sir ko‘rsatadi. Masalan, ingliz tilida so‘zlashuvchi shaxslar o‘zbek bilvosita yondashuvini chetlashish deb talqin qilishi yoki o‘zbeklar inglizlarning to‘g‘ridan-to‘g‘ri yondashuvini haddan tashqari tajovuzkor deb qabul qilishi mumkin. Ushbu farqlarni tushunish globallashtirayotgan sharoitda samarali muloqotni rivojlantirish uchun juda muhimdir.

Xulosa

Tadqiqot munozara va bahs amaliyotlarida madaniy xabardorlikning ahamiyatini ta’kidlaydi. Quyidagi takliflar ilgari suriladi:

- Madaniyatlararo treninglar: Ingliz tilida so‘zlashuvchi va o‘zbek fonidagi shaxslarga kommunikatsiya farqlarini samarali boshqarish uchun yordam beruvchi dasturlarni ishlab chiqish.

- Ta‘limni isloh qilish: O‘zbekistonning akademik dasturlariga bahs amaliyotlarini kiritish, shu bilan birga madaniy me‘yorlarni hurmat qilish.

- Qo‘shimcha tadqiqotlar: Globallashuv va raqamli muloqotning ushbu an‘anaviy amaliyotlarga qanday ta‘sir ko‘rsatishini o‘rganish.

Munozara va bahsning madaniy asoslarini tushunish orqali shaxslar va pedagoglar madaniyatlararo yanada hurmatli va samarali muloqotni rivojlantirishlari mumkin.

Adabiyotlar

1. Maxmudova, N. (2022). PRAGMATIC SIGNS OF ORNITHONYMS IN PROVERBS IN UZBEK AND ENGLISH LANGUAGES. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(2), 88-91.
2. Maxmudova, N. (2021). BIRD NAMES REALLY MATTER: FEATURES OF ORNITHONYMES IN LANGUAGE. *Theoretical & Applied Science*, (5), 116-118.
3. Maxmudova, N. (2021). LEXICAL-SEMANTIC GROUP OF ORNITHONYMS IN LANGUAGE AND THEIR USE. *Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal*, 2021(5), 107-116.
4. Гафуров, Б. З. ТЕКСТЫ С ФОНОСТИЛИСТИЧЕСКИМИ ФОНОВАРИАНТАМИ И ИХ ПЕРЕВОД (НА МАТЕРИАЛЕ УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКА). *ILIM hám JÁMIYET*, 72.
5. Zakirovich, G. B. (2022). The Theme of Female Gender in the Texts of Advertising in Russian and Uzbek Languages (On the Material of Medical Vocabulary). *Pindus Journal of Culture, Literature, and ELT*, 2(1), 23-29.
6. Akhmedova Nigina Ikhtiyorovna. (2023). THE CONCEPT OF FORMAL AND INFORMAL CONVERSATION. *INTERNATIONAL BULLETIN OF APPLIED SCIENCE AND TECHNOLOGY*, 3(7), 24–26. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8124173>
7. Tursunovna, A. K. (2024). A THEORETICAL APPROACH TO THE INTERPRETATION OF LEXICAL UNITS OF TRANSLATOR, A GUIDE-TRANSLATOR AND A TOUR GUIDE. *Western European Journal of Linguistics and Education*, 2(4), 209-214.
8. Алимова, К. (2024). Features of the speech of male and female translation guides. *Зарубежная лингвистика и лингводидактика*, 2(2), 85-90.
9. Tolkinovich, U. J. (2023). Hazrati Imom (Hastimom) Me‘moriy Majmuasinig Qayta Tiklanishi.